

Yrityskaupan hyväksyminen: OP Osuuskunta / OP Ryhmään kuuluvat osuuspankit

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle on 13.2.2015 ilmoitettu järjestelystä, jossa OP Osuuskunnan ja osuuspankkien välisillä sopimuksilla on vahvistettu, että OP Osuuskunnasta ja kustakin sopimuksen allekirjoittaneesta osuuspankista on muodostunut kilpailulain 21 §:n mukainen keskittymä. Ilmoittajan mukaan OP Osuuskunta on allekirjoittanut tai tulee allekirjoittamaan tässä tarkoitetut sopimukset kaikkien OP Ryhmään kuuluvien osuuspankkien kanssa.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle toimitetussa yrityskauppavalvontailmoituksessa on ilmoitettu seuraavat OP Osuuskunta -konserniin kuulumattomat osuuspankit: Tampereen Seudun OP, Turun Seudun OP, Länsi-Suomen OP, Oulun OP, Pohjois-Savon OP, Keski-Suomen OP, Suur-Savon OP, Kymenlaakson OP, Lounaismaan OP, Keski-Uudenmaan OP, Etelä-Hämeen OP, Etelä-Karjalan OP, Päijät-Hämeen OP, Pohjolan OP, Etelä-Pohjanmaan OP, Pohjois-Karjalan OP ja Länsi-Uudenmaan OP. Kyseisten osuuspankkien Suomesta kertynyt kilpailuoikeudellinen liikevaihto viimeksi päättyneellä tilikaudella ylitti 20 miljoonaa euroa.¹

OP Osuuskunta² on osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö. Se on osuuskunta, jonka jäseniä ovat yhteenliittymään kuuluvat talletuspankit ja muut luottolaitokset. Talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain mukaan keskusyhteisö on oikeutettu ohjaamaan jäsenluottolaitoksia ja sillä on velvollisuus valvoa niiden toimintaa.

OP Osuuskunta on osa OP Ryhmää, joka tarjoaa asiakkailleen pankki-, sijoitus- ja vakuutuspalveluja. OP Ryhmän muodostavat 182 osuuspankkia sekä OP Osuuskunta tytär- ja lähiyhteisöineen. OP Osuuskunta -konsernin keskeisimpiä tytär- ja lähiyhteisöjä ovat Pohjola Pankki Oyj, joka tarjoaa asiakkailleen pankki-, vahinkovakuutus- ja varainhoitopalveluja sekä Helsingin OP Pankki Oyj, joka harjoittaa vähittäispankkitoimintaa pääkaupunkiseudulla. OP Osuuskunnan tytäryhtiöt OP-Henkivakuutus Oy, OP-Rahastoyhtiö ja OP-Asuntoluottopankki Oyj tarjoavat palvelujaan asiakkaille osuuspankkien kautta.

Osuuspankit ovat osuuskuntamuotoisia talletuspankkeja, jotka harjoittavat paikallista vähittäispankkitoimintaa sekä tarjoavat yritys pankkipalveluja pienille ja keskisuurille yrityksille. Osuuspankkien toimialue kattaa koko Suomen, mutta käytännössä yksittäisen osuuspankin toiminta keskittyy sen perinteiselle maantieteelliselle toiminta-alueelle.

¹ Muiden OP Ryhmään kuuluvien osuuspankkien liikevaihto alittaa 20 miljoonaa euroa, joten niitä ei ole tarvinnut ilmoittaa yritys kauppavalvontailmoituksessa.

² OP-Pohjola osk:n nimenmuutos OP Osuuskunnaksi tuli voimaan 1.1.2015.

Ilmoittajan mukaan OP Osuuskunta ja osuuspankit ovat horisontaalisessa suhteessa toisiinsa vähittäispankkitoiminnassa sekä pienille ja keskiuurille yrityksille tarjottavissa yritys pankkipalveluissa. Lisäksi ilmoittaja katsoo, että OP Osuuskunta ja osuuspankit ovat toisiinsa nähden vertikaalisessa suhteessa henkivakuutus-, vahinkovakuutus- ja rahastotuotteiden sekä vakuudettomien kulutusluottojen tarjonnassa. Näin ollen ilmoittaja katsoo, että ilmoitettavan järjestelyn relevantit tuotemarkkinat muodostuvat pankkitoiminnasta ja vakuutuspalveluista.

Pankkitoiminta

Pankkitoiminnan relevanttien markkinoiden osalta ilmoittaja viittaa Euroopan komission tapauskäytäntöön, jossa komissio on jakanut pankkitoiminnan markkinat kolmeen alasegmenttiin: (i) vähittäispankkitoimintaan, (ii) yritys pankkitoimintaan ja (iii) rahoitusmarkkinapalveluihin.³

Suomen pankkitoiminnan markkinat olivat ilmoittajan mukaan vuonna 2013 arvoltaan⁴ noin [4—6]⁵ miljardia euroa. OP Ryhmän markkinaosuus oli ilmoittajan arvion mukaan noin [30—40] %, Nordea Suomen [20—30] %, Danske Suomen [10—20] % ja Säästöpankin [0—10] %. Pankkitoimintaa alueellisesti tarkastellen OP Ryhmän markkinaosuudet osuuspankkien perinteisillä maantieteellisillä toiminta-alueilla vaihtelivat ilmoittajan arvion mukaan noin [30—60] %:n välillä pois lukien pankkitoiminta Helsingin OP Pankki Oyj:n toiminta-alueella, jossa OP Ryhmän osuus oli noin [20—30] %.

Vähittäispankkitoiminnan arvo Suomessa vuonna 2013 oli ilmoittajan mukaan [3—5] miljardia euroa, josta OP Ryhmän markkinaosuus oli noin [20—30] %, Nordea Suomen [30—40] %, Danske Suomen [10—20] % ja Säästöpankin [0—10] %. Yritys pankkitoiminnan myynnin arvo vuonna 2013 oli ilmoittajan käsityksen mukaan noin [800—1000] miljoonaa euroa, josta OP Ryhmän osuus oli noin [30—40] %, Nordean [30—40] % ja Handelsbankenin [10—20] %. Rahoitusmarkkinapalveluiden arvo vuonna 2013 Suomessa oli ilmoittajan mukaan noin [12—14] miljardia euroa, josta OP Ryhmän osuus oli noin [0—10] %.

Komission tapauskäytännössä pankkitoiminnan maantieteellisten markkinoiden on ilmoittajan mukaan katsottu olevan kansalliset tai joissain tapauksissa kansallista laajemmat. Vähittäispankkitoiminnan osalta komissio on ilmoittajan mukaan toisinaan tarkastellut myös paikallisia olosuhteita, mutta

³ Ks. esimerkiksi komission päätökset COMP/M.850, *Fortis/MeesPierson*, kohta 8; IV/M.1029, *Merita/Nordbanken*, kohta 7; COMP/M.4692, *Barclays/ABN AMRO*, kohta 9.

⁴ Ilmoittaja on arvioinut pankkitoiminnan markkinoiden kokoa ja toimijoiden markkinaosuuksia liiketoiminnan nettotuottojen perusteella.

⁵ Hakasulkeisiin merkityissä kohdissa tieto tai tarkka tieto on poistettu liikesalaisuutena.

jättänyt avoimeksi kysymyksen siitä, voisiko tiettyjen vähittäispankkitoiminnan tuotteiden osalta markkinan laajuus olla kansallista pienempi.⁶

Vakuutuspalvelut

Osuuspankit ovat vertikaalisessa suhteessa OP Osuuskuntaan ja sen tytäryhtiöihin vakuutuspalveluiden tarjonnassa, koska osuuspankit toimivat kyseisten palveluiden jakelijoina. Pankkitoiminnan tapaan komission tapauskäytännössä vakuutustoimiala on ilmoittajan mukaan jaettu kolmeen segmenttiin: (i) vahinkovakuutukseen, (ii) henkivakuutukseen ja (iii) jälleenvakuutukseen⁷.

Vakuutuspalveluiden myynnin kokonaisarvo⁸ Suomessa vuonna 2013 oli ilmoittajan arvion mukaan noin [8—10] miljardia euroa. OP Ryhmän markkinaosuus oli ilmoittajan mukaan noin [20—30] %, Nordea-ryhmän [20—30] %, Sampo-ryhmän [20—30] % ja LähiTapiola-ryhmän [10—20] %.

Segmentteittäin tarkasteltuna henkivakuutuspalveluiden myynnin arvo Suomessa vuonna 2013 oli ilmoittajan mukaan noin [5—7] miljardia euroa, josta OP Ryhmän osuus oli noin [20—30] %, Nordean (Henki) [40—50] % ja Mandatum Lifen [10—20] %. Vahinkovakuutuspalveluiden myynnin arvo vuonna 2013 oli ilmoittajan mukaan noin [4—6] miljardia euroa, josta OP Ryhmän osuus oli noin [30—40] %, LähiTapiola-ryhmän [20—30] % ja If-konsernin [20—30] %. Jälleenvakuutuspalveluiden myynnin arvo vuonna 2013 oli ilmoittajan arvion mukaan noin [100—200] miljoonaa euroa, josta OP Ryhmän markkinaosuus oli noin [30—40] %, LähiTapiola-ryhmän [40—50] % ja If-konsernin [10—20] %.

Komission tapauskäytännössä vahinko- ja henkivakuutusten maantieteellisten markkinoiden on ilmoittajan mukaan katsottu olevan kansalliset. Jälleenvakuutuspalveluiden markkinoiden on katsottu olevan maailmanlaajuiset johtuen tarpeesta jakaa riskiä globaalisti.⁹

Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan yrityskauppa ei kilpailulain 25 §:ssä tarkoitetulla tavalla olennaisesti estä kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Kilpailu- ja kuluttajaviraston markkinaselvityksessä ei myöskään ilmennyt, että yrityskaupalla olisi haitallisia vaikutuksia.

⁶ Ks. esimerkiksi komission päätökset COMP/M.6168, *RBI/EFG Eurobank/JV*, kohta 17, COMP/M.3894, *Unicredit/HVB*, kohta 41, ja COMP/M.4356, *Deutsche Bank/Berliner Bank*, kohta 12.

⁷ Ks. esimerkiksi komission päätökset IV/M.759, *Sun Alliance/Royal Insurance*, kohta 6, ja COMP/M.3395, *Sampo/If Skadeförsäkring*, kohta 8.

⁸ Ilmoittaja on arvioinut vakuutustoiminnan markkinoiden kokoa ja toimijoiden markkinaosuuksia liiketoiminnan myynnin arvojen perusteella.

⁹ Ks. esimerkiksi komission päätökset IV/M.759, *Sun Alliance/Royal Insurance*, kohta 8, COMP/M.2676, *Sampo/Varma Sampo/If Holding/JV*, kohta 19, COMP/M.6883, *Canada Life/Irish Life*, kohta 19, ja COMP/M.6521, *Talanx International/Meiji Yasuda Life Insurance/Warta*, kohta 61.

Ratkaisu

Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyy yrityskaupan, jossa OP Osuuskunta hankkii tosiasiallisen määräysvallan seitsemässätoista OP Ryhmään kuuluvassa osuuspankissa.

Sovelletut säännökset

Kilpailulaki (948/2011) 21, 22, 24, 25 ja 26 §.

Muutoksenhaku

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 44 §:n mukaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Ylijohtaja

Timo Mattila

Erikoistutkija

Keijo Ranta